

Парута Юлія Іванівна

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР

Цифровізація – явище, яке є невід’ємною частиною нашого сьогодення, а тому відчутним є її вплив на всі сфери суспільного життя. Не є винятком й цивільно-правовий договір, адже використання інформаційно-комунікаційних технологій спричиняє зміну розуміння підходів щодо порядку укладення приватноправового договору та його форми, появу нових об’єктів цивільного права, щодо яких укладаються відповідні договори. Окрім того, технології сучасності, глобалізація та феномен приєднаності кожного до мережі сприяють активному наданню та споживанню цифрових послуг і укладенню договорів щодо таких послуг.

Укладення цивільно-правового договору в цифровому середовищі набуло небувалого поширення в наші дні. Такі договори укладаються у електронній формі. Слід зауважити, що підґрунтя для подальшого законодавчого визначення електронної форми договору було закріплено ще у 2003 році. Адже у ч. 1 ст. 207 ЦК України передбачено можливість фіксації волі сторін правочину за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв’язку [1]. Звісно, що тоді відсоток укладення електронних договорів був незначним проте, у зв’язку із цифровою трансформацією він істотно збільшився. Наявним підтвердженням цього є прийняття відповідних нормативно-правових актів, в яких використовується такий термінологічний інструментарій як: «електронний правочин» та «електронний договір». Зокрема, це є ЗУ «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 року, оскільки саме в ньому можна знайти законодавче визначення цих понять. Так, в ст. 3 зазначеного документу закріплено, що «електронний договір - це домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов’язків та оформлена в електронній формі» [2]. Можна зауважити, що пропонуване Законом визначення практично є тотожним до визначення договору у ЦК України, за винятком того, що електронний договір має бути оформлений в електронній формі.

Законом України «Про електронну комерцію» регламентовано питання укладення електронних договорів. На перший погляд у Законі збережено класичний підхід щодо оферти та акцепту, як стадій укладення цивільно-правового договору, а деталізація, що надається Законом зумовлена середовищем у якому укладається електронний договір. При цьому, зазначено, що оферта може бути зроблена шляхом надсилання комерційного електронного повідомлення, розміщення її у мережі Інтернет чи інших інформаційно-

комунікаційних системах. У цьому зв'язку Н. Ю. Філатова зауважує, що даний Закон принципово змінив правило про співвідношення оферти і запрошення робити оферту в контексті укладення електронних договорів, адже з відповідних норм випливає, що оферта може бути виставлена на огляд будь-якого користувача Інтернет мережі. Таким чином, Закон України «Про електронну комерцію» передбачає, що пропозиція укласти договір, розміщена за допомогою електронних засобів зв'язку, вважається публічною офертою незалежно від того, який вид договору в ній пропонується укласти, і чи міститься в цій пропозиції застереження про те, що вона є офертою. На думку науковця, з цього випливає, що на відміну від ЦК України, згідно з яким публічна оферта є певним винятком із загального правила, Закон України «Про електронну комерцію» передбачає, що публічна оферта – це, навпаки, якоесь загальне правило, і лише якщо вона не відповідає вимогам, передбаченим ЦКУ і цим законом, вона вважається запрошенням робити оферту. А це, в свою чергу, свідчить про колізію між положеннями ЦКУ та Закону України «Про електронну комерцію», яка може вирішуватися по-різному: з одного боку, Цивільний кодекс України є основним актом цивільного законодавства (ч. 2 ст. 4 ЦКУ) і підлягає переважному застосуванню, проте, з іншого боку, положення Закону України «Про електронну комерцію» є спеціальними по відношенню до норм ЦК України. Дійсно, така суперечливість законодавства є небезпечною, оскільки може призвести до неоднозначної судової практики [3, с. 69].

У свою чергу акцептувати оферту можливо такими шляхами: надіслати електронне повідомлення особі, що зробила оферту, заповнити формуляр заяви про прийняття такої пропозиції в електронній формі, при цьому мають бути дотримані вимоги щодо електронного підпису; вчинити дії що вважаються прийняттям оферти, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію, і ці роз'яснення логічно пов'язані з нею [2]. В останньому випадку, вважаємо, що мова йде про конклюдентні дії.

Окрім того, цифровізація посприяла появі нових об'єктів цивільного права, а саме: цифрових речей. Так, Законом України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» від 10.08.2023 року, передбачено, що цифрова річ благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність. До цифрових речей відносяться віртуальні активи (NFT та криптовалюта, ігрові активи), цифровий контент (комп'ютерні програми, застосунки, відеофайли, аудіофайли, музичні файли, цифрові ігри та електронні книги) та інші блага. Перелік цифрових речей є відкритим, що є цілком закономірно, позаяк поняття "цифрова річ" є новим і, водночас, доволі складно надати якийсь конкретний перелік, оскільки ця сфера активно розвивається.

Надання різноманітних послуг з використанням мережі інтернет зумовило появу такого виду послуги як цифрова послуга. У цій сфері вже, також, прийнято спеціальний нормативно-правовий акт, а саме: Закон України «Про цифровий контент та/або цифрові послуги» [5]. Цифрова послуга в Законі визначена як послуга, що надає можливість споживачу створювати, обробляти,

зберігати й поширювати дані в цифровій формі або отримувати доступ до таких даних, а також здійснювати будь-які інші дії з даними в цифровій формі, що були створені чи завантажені споживачем або іншими користувачами такої послуги. До таких послуг відносять хостинг файлів, обробку текстів або гри, які пропонуються в середовищі хмарних обчислень і соціальних мережах.

Окрім зазначеного, сфера застосування Закону поширюється не лише на випадки, коли споживач купляє цифровий контент та/або цифрову послугу на підставі договору з виконавцем, а й на випадки, коли в обмін на таку послугу він надає свої персональні дані. Під дію Закону також підпадають відносини, у яких цифрові послуги розробляють відповідно до специфікації споживача (ч. 2 ст. 1 Закону) [6].

Отже, можна стверджувати, що цифровізація має значний вплив на цивільно-правовий договір, який зазнає значної трансформації у зв'язку з використанням новітніх технологій. Звісно, що укладення електронного договору у цифровому середовищі має свої особливості, однак, основою його правового регулювання є, і має надалі залишатися саме ЦК України.

1. *Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>*
2. *Про електронну комерцію: Закон України № 675-VIII від 03.09.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>*
3. *Філатова Н. Ю. Регулювання особливостей укладення електронних договорів: порівняльно-правовий аналіз. Цивільне право і цивільний процес. № 139. 2017 р. С. 63-77.*
4. *Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав: Закон України № 3320-IX від 10.08.2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#n12>*
5. *Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України № 3321-IX від 10.08.2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3321-20>*
6. *Патімат Гаджієва. Цифрові послуги в Україні: особливості регулювання сфери. Liga Zakon. 22 лютого 2024 року. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/225808_tsifrov-poslugi-v-ukran-osoblivost-regulyvannya-sferi*

Бакун Сергій Станіславович

аспірант Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України

ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНІ ПРИЙОМИ І ПРАВИЛА, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПРИ СКЛАДАННІ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДОГОВОРІВ

Поняття договору закріплено у ч.1 ст.626 ЦК України, а саме: договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [1].